

Posudek vedoucího bakalářské práce

ŠLIK, Jáchym. *Hotel Družba: vrchol architektury stalinského socialistického realismu v Československu*. Hradec Králové: FF UHK, 2018 (71 str. + 28 obr.).

Jáchym Šlik si pro svůj bakalářský spis zvolil přímo ideální téma jak z hlediska oborového zaměření, tak i ze strany originality a probádanosti dané látky. Genezi jeho práce jsem sledoval velmi pečlivě od samého počátku. Vzhledem ke stavu zpracování historie socrealistického hotelu v Praze-Podbabě bylo již ve fázi zadání jasné, že k úspěšnému vypracování BP bude nezbytný intenzivní výzkum primárních pramenů v archivech. Již tímto jde Šlikova práce nad rámec požadavků obvykle na bakalářskou práci kladených. Jak se diplomant s nesnadným úkolem vyrovnal?

V úvodních pasážích vymezuje chronologický i tématický rozsah své studie a podává stručný a výstižný přehled její struktury a obsahu s jasnou definicí jejího cíle, který je určen dosavadním chabým výzkumem tématu. I proto je velmi důležité následné přiblížení klíčových primárních pramenů a literatury (fondy Ministerstva národní obrany z let 1954–1957 z Vojenského historického archivu, relevantní ročníky časopisu “Architektura ČSR” ad.), stejně jako nemnoha pozdějších odborných pojednání o nejvýznamnější architektonické památce československého socialistického realismu.

Vlastní práci otevírají obecně historické a teoretické pasáže. Logickým začátkem je nástin osobnosti a kariéry někdejšího ministra národní obrany Alexeje Čepičky, jenž byl *spiritus agens* projektu hotelu Družba. V dalším autor popisuje prosazování socrealistického slohu v československé poválečné architektuře obecně, a konkrétně v souvislosti s urbanistickým konceptem Dejvic, který v zakladatelském období komunistického režimu určovala právě armáda. Již zde se plně projevuje diplomantův přehled o pojednávané problematice a jejím historickém kontextu, orientace v odborné architektonické terminologii a jistota v nakládání s dobovými zdroji. Výklad velmi vhodně prokládá citáty z pramenů, které kromě své informační hodnoty autorův narativ oživují a přibližují atmosféru doby.

Totéž platí i pro kapitolu věnovanou vlivu stalinské architektury, který hotel Družba jistě nezapře. Zde jsou velmi zajímavé kupříkladu poznatky o vymezení stavitelů sovětských “výškových staveb” vůči “obludným” americkým

“mrakodrapům”. Autor se podrobně zabývá rozsáhlým poválečným projektem osmi výškových budov v Moskvě. Architektura sedmi dokončených budov významně ovlivnila podobné projekty ve “vazalských” státech, především Palác kultury a vědy ve Varšavě, jemuž je z větší části věnován následující oddíl.

Přirozeně následuje rozbor otázky přímého sovětského vlivu na architekturu pražského hotelu. Ačkoli podoba Družby s moskevskými “vysotkami” je nepopíratelná, autor oproti zažitému přesvědčení dokládá, že vliv “sovětského vzoru” na projekt hotelu Družba byl spíše nepřímý a povrchní, a tedy že o otrocké převzetí dogmatizované šablony se v tomto případě nejednalo.

Další kapitola pojednávající o historii vzniku hotelu Družba tvoří jádro historického výzkumu v Šlikově práci. Nejprve identifikuje projektanty, investora, okolnosti umístění stavby a na základě dostupných pramenů se snaží rekonstruovat vývoj od původního záměru vybudovat pouze svobodárny pro důstojníky k tajnému projektu luxusního vojenského hotelu jako výškové stavby. Připomíná i hodnocení plánů sovětským architektem Posochinem, které lze považovat za jediný doklad přímého sovětského vlivu. Posochinovo hodnocení však nemělo autoritativní charakter a na realizaci stavby se zjevně nepodepsalo. Diplomant se dále podrobně věnuje otázce stanovení názvu budovy, které trvalo velmi dlouho, až mezi množstvím návrhů zvítězilo pojmenování Družba, “vyjadřující internacionální družbu příslušníků spřátelených armád”. Následující výklad o průběhu stavby hotelu postupuje chronologicky a důsledně těží z příslušných fondů Vojenského historického archivu, z nichž příhodně cituje vybrané pasáže. Totéž platí o oddílu Vybrané správní, ekonomické a provozní záležitosti, jenž obsahuje důkladný rozbor neustálého zvyšování výdajů ze strany Ministerstva národní obrany bez povolení vlády až do počátku roku 1956, kdy v souvislosti s kritikou “kultu osobnosti” na XX. sjezdu KSSS pohašila hvězda Alexeje Čepičky. Kromě jiného se také dozvídáme, že celkové náklady na výstavbu hotelu Družba vystoupaly k astronomickým 90 milionům korun v nové měně. Na tento oddíl plynule navazuje stať o stavebních změnách a jejich příčinách. Významný je i rozbor příčin a průběhu předání hotelu civilnímu sektoru, které se začalo řešit po Čepičkově politickém pádu v roce 1956 v souvislosti s kritikou “honosnosti armády” pod jeho vedením, ale také vzhledem k nevhodnosti objektu pro vojenské účely a nedostatku zkušeností resortu obrany s provozem takového podniku. Ačkoli cílem práce je popis a interpretace vzniku a vývoje hotelu Družba v režii armády, autor na závěr klíčové historické kapitoly neopomíná stručně

pojednat také o provozu hotelu pod správou Čedoku, i o polistopadových rekonstrukcích.

Následující tři kapitoly věnované dispozicím hotelu v době armády, kritice a sebekritice architektů a především umělecké výzdobě a architektonickým zajímavostem exteriéru a interiéru hotelu Družba jsou zásadní z hlediska oborového zaměření autora. Diplomant i zde osvědčuje hluboký vhled do problematiky, schopnost podat jasný a srozumitelný výklad o architektonickém řešení, uměleckých kvalitách a ideologickém podtextu této památky, přičemž vše je opět založeno na pečlivém výzkumu dobových zdrojů a relevantní sekundární literatury.

Závěrečné pojednání o vztahu veřejnosti k hotelu Družba připomíná mimo jiné dosud zcela neznámou a poměrně překvapivou veřejnou kritiku komplikací a průtahů na stavbě hotelu v dobovém tisku. Práci trefně uzavírají pasáže o přízviscích, která si hotel od svého vzniku až do pádu komunistického režimu vysloužil a o historkách spojených s údajnými zásahy iniciátora projektu, Alexeje Čepičky, do jeho realizace. Autorovi se podařilo přesvědčivě vysvětlit konotace přízvisek a poukázat na nepodloženost historek, které dodnes kolují mezi lidmi a jsou k nalezení i v populárních článcích o hotelu Družba.

Ve stručném leč hutném závěru autor rekapituluje výsledky svého výzkumu, přičemž v posledním odstavci neváhá zmínit rezervy své práce, upozornit na dosud nepřístupné archivní zdroje a identifikovat témata pro další bádání o této jedinečné památce československého socialistického realismu, což je doklad badatelské vyspělosti, který je třeba u bakalářské práce zvláště vyzdvihnout.

Co se týče odborné úrovně Šlikovy práce, vědecký aparát je úctyhodný – celkem 271 pozn. – a širě citovaných zdrojů značná (archiválie, dobová literatura, tisk, odborné publikace v češtině i angličtině z oborů historie a architektura, relevantní internetové zdroje). Již několikrát zmíněný důraz na archivní zdroje a dobové publikace jde ruku v ruce se schopností určit ve změti pramenů (především vojenské provenience) informace podstatné pro rekonstrukci dějin hotelu Družba ve sledovaném období a na jejich základě předložit jasně formulovaný, logický a dobře strukturovaný výklad. Totéž platí i pro kunsthistorickou část práce.

Jazyková a stylistická úroveň je rovněž velmi vysoká. Výklad je plynulý, čtivý, bez nejasných obrátů a nicneříkajících frází, o pravopisných chybách ani nemluvě. Prokládání vlastního textu citáty z archiválií a dobových publikací považuji za velmi osvěžující. Z hlediska formální úpravy nelze práci nic vytknout. Řazení jednotlivých

kapitol a oddílů je logické a přehledné. Všechny zdroje jsou jasně identifikovány v poznámkách či v seznamu pramenů a literatury nebo v obojím. Oddělení sekundární literatury od dobových publikací v bibliografii je vhodné. Práce obsahuje i seznam použitých zkratk. Bohatá obrazová příloha s nezbytným určením zdroje všech snímků výborně ilustruje historickou i kunsthistorickou část autorova textu.

Jistě lze namítnout, že text je místy příliš úsečný či zkratkovitý, že by si větší pozornost zasloužila ideologická stránka projektu hotelu Družba v kontextu ideových schémat “stalinské epochy” apod. Nicméně vzhledem k oborovému zaměření autora na ochranu kulturního dědictví je důraz na architekturu zcela legitimní, přičemž poměrná úsečnost okrajových pasáží je více než dostatečně kompenzována množstvím nových poznatků o tomto dosud velmi málo zpracovaném tématu. Uvážíme-li, že se diplomantovi podařilo dosáhnout na půdorysu bakalářské práce stručné, ale obsahově bohaté, jasně formulované, sevřené, prameny důkladně podložené prezentace raných dějin hotelu Družba a jeho umělecké hodnoty na pozadí socrealistické architektury 50. let, nezbyvá, než mu pogratulovat. Spis se jak rozsahem, tak především kvalitou podle mého názoru přinejmenším blíží úrovni práce magisterské.

Facit: bakalářskou práci Jáchyma Šlika hodnotím jako výbornou a vřele ji doporučuji k obhajobě. Vzhledem k významu provedeného výzkumu a vysoké odborné i literární úrovni prezentace zjištěných poznatků se navíc domnívám, že by text měl být v případě úspěšné obhajoby neprodleně publikován v odborném tisku.

V Hradci Králové, 6. srpna 2018

Mgr. Luděk Vacín, PhD.

